

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
доктора медичних наук, професора,
завідувача кафедри терапевтичної стоматології
Національного медичного університету імені О.О.Богомольця

БОРИСЕНКА АНАТОЛІЯ ВАСИЛЬОВИЧА

на дисертаційну роботу

БІДИ ОЛЕКСАНДРА ВІТАЛІЙОВИЧА

«Обґрунтування диференційованих підходів до застосування лікувально-
профілактичних заходів при частковій втраті зубів, зумовленій
захворюваннями тканин пародонта»

представлену до захисту у спеціалізовану вчену раду ДФ 26.613.048
Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика
МОЗ України, що утворена наказом МОН України від 02.07.2021 №765 для
розвідки та проведення разового захисту на здобуття ступеня доктора
філософії в галузі знань «Охорона здоров'я»
за спеціальністю 221 «Стоматологія».

I. Актуальність теми.

На сьогоднішній день розповсюдженість захворювань пародонта в Україні є досить значною. В 2016 році, за даними ВООЗ, захворювання пародонта стали 11-ми за значимістю серед найбільш поширеніх захворювань в світі. Розвиток генералізованого пародонтиту приводить до руйнування пародонта, втрати зубів та виникнення дефектів зубних рядів. Це створює додаткові труднощі для комплексного лікування, зокрема ортопедичного, таких пацієнтів. Вони потребують застосування шинуючих ортопедичних конструкцій. У разі їх застосування необхідно враховувати величину й топографію дефектів зубних рядів, стан пародонта, загальносоматичного здоров'я та наявність супутніх захворювань пацієнта. Раціональне використання ортопедичних конструкцій зменшить кількість ускладнень. Враховуючи це, розробка нових та удосконалення існуючих методів ортопедичної реабілітації таких хворих із застосуванням сучасних ортопедичних конструкцій, удосконалення клінічного алгоритму застосування персоналізованих лікувально-профілактичних заходів у протезоносіїв з використанням фармакологічного й фізіотерапевтичного супроводу є актуальним для нинішнього стану стоматології.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.
Дисертаційна робота є фрагментом комплексної науково-дослідної роботи кафедри ортопедичної стоматології Інституту стоматології Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика за темою: “Сучасні методи реабілітації стоматологічних хворих із застосуванням ортопедичних конструкцій”. № держреєстрації 0117U002587. Автор є безпосереднім виконавцем фрагменту теми.

II. Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, наукове та практичне значення дисертаційної роботи.

Метою дисертаційної роботи О.В.Біди є підвищення ефективності ортопедичного лікування хворих з дефектами зубних рядів, ускладненими захворюваннями тканин пародонта шляхом клініко-лабораторного обґрунтування застосування лікувально-профілактичних заходів впродовж користування знімними, незнімними та шинуючими конструкціями зубних протезів.

Для досягнення даної наукової мети автором поставлені конкретні задачі дослідження стосовно визначення розповсюдженості, клінічних особливостей перебігу часткової втрати зубів, характеру та ступеню морфо-функціональних порушень зубо-щелепної системи при захворюваннях тканин пародонту, методів їх ортопедичного лікування та типових клінічних ускладнень; розробки ортопедичних конструкцій для заміщення дефектів зубних рядів різної величини та локалізації при захворюваннях тканин пародонта, в тому числі із застосуванням дентальної імплантациї; наукового обґрунтування застосування лікувально-профілактичних заходів впродовж користування ортопедичними конструкціями при захворюваннях тканин пародонта із застосуванням підтримувальної фотодинамічної терапії.

Автором отримано нові дані щодо розповсюдженості та особливостей клінічного перебігу захворювань тканин пародонта ускладненому частковою втратою зубів та ступеню патологічних змін зубо-щелепного апарату у віковому аспекті. На основі аналізу статистичної звітності встановлено суттєве погіршення значень щодо кількості осіб, які отримали зубні протези в закладах охорони здоров'я МОЗ України впродовж 2014 – 2018 р.

Показано, що патологічні зміни зубо-щелепної системи при захворюваннях пародонта, ускладнених дефектами зубного ряду супроводжувалися оклюзійними порушеннями, залежно від ступеня генералізованого пародонтиту. У даного контингенту хворих із захворюванням пародонта виявлені суттєві функціональні зміни діяльності жувальних м'язів. Встановлено достовірні відмінності рівня атрофії кісткової тканини навколо остеоінтегрованих дентальних імплантатів. Показані переваги застосування знімного протезу шинуючого типу власної конструкції, який забезпечує надійне заміщення дефектів зубного ряду та іммобілізацію опорних зубів. Застосування фотодинамічної пародонтологічної підтримувальної терапії та медикаментозного супроводу на етапах користування ортопедичними конструкціями сприяє ремісії пародонтиту та профілактиці ускладнень протезування. За результатами проведених досліджень удосконалено схему діагностики та критерії вибору ортопедичних конструкцій для заміщення дефектів зубних рядів, обумовлених захворюваннями тканин пародонта. Визначено фактори ризику та прогностичні ознаки ускладнень протезування на адаптаційно-пристосувальних етапах та впродовж користування ортопедичними конструкціями.

Практичне значення даної дисертаційної роботи полягає в об'єктивізації вибору індивідуалізованих ортопедичних конструкцій в залежності від типу дефекту зубного ряду та стану тканин пародонту опорних зубів при пародонтиті різного ступеня.

Розроблена методика протезування на дентальних імплантатах в умовах недостатньої щільності кісткової тканини з дискретним оклюзійним навантаженням на дентальний імплантат, оптимізацію процесів ремоделювання кісткової тканини періімплантантних тканин та конструкція штучної коронки з опорою на дентальний імплантат (Патент на корисну модель 143278 Україна, МПК (2006.01) A61C 13/007, і 2019 11487). Оптимізовано методику ортопедичного лікування осіб з генералізованим пародонтитом II – III ступеня шляхом застосування знімного протез шинуючого типу власної розробки (Патент на корисну модель 130980 Україна, МПК (2006.01) A61C 13/007, і 2018 03039, 10.01.2019).

Отримані результати дозволяють автору рекомендувати патогенетично обґрунтовані запропоновані методики ортопедичного лікування для застосування в широкій стоматологічній практиці в стоматологічних закладах України. Результати дисертаційного дослідження впроваджені в навчально-лікувальний процес кафедр стоматології різних медичних вищих навчальних закладів та впроваджені в стоматологічних закладах різних міст України.

Отримані результати проведених наукових досліджень відображені в достатній кількості (22 роботи) надрукованих наукових праць. У фахових виданнях рекомендованих МОН України опубліковано 5 наукових робіт, 1 у виданні, що індексується в міжнародній наукометричній базі Scopus. Отримані 2 деклараційні патенти України на корисну модель.

III. Оцінка змісту роботи, її значення у цілому, зауваження щодо оформлення.

Дисертаційна робота О.В.Біди «Обґрунтування диференційованих підходів до застосування лікувально-профілактичних заходів при частковій втраті зубів, зумовленій захворюваннями тканин пародонта», побудована за традиційною схемою і складається з вступу, огляду літератури, вступу, 5 розділів власних досліджень, аналізу і узагальнення отриманих результатів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаної літератури (169 джерел, з яких 94 кирилицею, 75 латиною) та додатків. Роботу викладено на 209 сторінках машинопису, добре ілюстровано численними 22 таблицями та 46 рисунками.

У вступі автор на основі вивчення найважливіших джерел літератури останніх років конкретно та повно обґрунтует актуальність теми дисертації, її мету та задачі дослідження. Вступ викладений на 7 сторінках, особливих зауважень немає.

В огляді літератури представлений аналіз літератури щодо сучасних уявлень перебігу часткової втрати зубів, обумовленої захворюваннями тканин пародонта, клініко-патогенетичні аспекти лікування та ускладнення.

В першому підрозділі розглянуті актуальні питання захворювань тканин пародонта, їх розповсюдженості та особливостей клінічного перебігу. Другий підрозділ присвячений методам ортопедичного лікування захворювань тканин пародонта, їх ускладненням та профілактиці.

Автором критично оброблена велика кількість літературних джерел, наведена оцінка стану цього питання в стоматологічній літературі. Зроблений закономірний висновок, що питання виходячи з представлених джерел літератури, захворювання тканин пародонта відносяться до одних з найбільш розповсюджених патологічних станів зубо-щелепного апарату, які призводять до втрати зубів, естетичних та функціональних порушень. Лікування таких хворих потребує комплексного міждисциплінарного підходу.

Даний розділ займає досить значний об'єм і викладений на 16 сторінках.

В розділі «Матеріали та методи дослідження» представлені методики клінічних, рентгенологічних, лабораторних та статистичних досліджень. В окремих підрозділах представлена загальна характеристика обстежених хворих та методики їх лікування. В цілому розділ викладений інформативно, на 25 сторінках, зауважень немає.

Третій розділ «Аналіз показників надання стоматологічної допомоги населенню України та застосування назубних шин й зубних протезів шинуючого типу для лікування пацієнтів із захворюваннями тканин пародонта». В ньому представлений проведений аналіз офіційно опублікованої статистичної звітності Міністерства охорони здоров'я України, Центру медичної статистики МОЗ України щодо показників роботи стоматологічної служби в Україні за період з 2014 – 2018 рр. Показано, що

Результати дослідження рівня надання ортопедичної стоматологічної допомоги населенню України в період з 2014 по 2018 роки вказують на суттєве погіршення значень щодо кількості осіб, які отримали зубні протези як в абсолютних значеннях, так і в розрахунку на 10 тис. населення, що сягає 20%. Питома вага стоматологічних шин та зубних протезів шинуючого типу серед інших стоматологічних конструкцій незначна і коливалася в досліджуваний статистичний період в межах 1,67 – 2,0 на 10000 населення.

В цілому розділ викладений інформативно, на 7 сторінках, зауважень немає.

Четвертий розділ «Особливості перебігу часткової втрати зубів та функціональних порушень при захворюваннях тканин пародонта у осіб різних вікових груп, методи ортопедичного лікування та типові клінічні ускладнення». В ньому показано, що патологічні зміни зубо-щелепної системи при захворюваннях пародонта, ускладнених дефектами зубних рядів супроводжуються оклюзійними порушеннями. Виявлені передчасні контакти і неправильне розташування траекторії сумарного вектора оклюзійного навантаження. Ці зміни значно більше виражені, ніж у групі контролю. На основі результатів функціональної електроміографії виявлені суттєві зміни діяльності жувальних м'язів, відсутність чіткого чергування фаз

біоелектричної активності і відносного фізіологічного спокою, що відобразилося на показниках коефіцієнта «К».

Отримані результати свідчать про негативну динаміку захворюваності у віковому аспекті а також взаємозв'язок між ступенем тяжкості генералізованого пародонтиту, величиною та топографією дефектів зубних рядів, оклюзійними порушеннями та ступенем функціональних змін жувальних м'язів. Встановлений взаємозв'язок між ступенем вираженості пародонтиту, величиною дефекту зубного ряду, віком пацієнта та станом гігієни ротової порожнини.

Отримані результати показали, що встановлені функціональні зміни біодинамічної рівноваги жувальних м'язів на фоні генералізованого пародонтиту, ускладненого дефектами зубних рядів, вказують на потребу пошуку оптимальних шляхів реабілітації таких пацієнтів та контролю якості ортопедичного лікування.

В цілому розділ викладений інформативно, на 33 сторінках, добре ілюстрований 8 таблицями, зауважень немає.

Г'ятий розділ «Результати застосування ортопедичних заходів в комплексному лікуванні захворювань тканин пародонта». В ньому Представлені результати проведених досліджень показали, що у обстеженого контингенту хворих на генералізований пародонтит I-II ступеня у разі наявності дефектів зубних рядів відбуваються як якісні, так і кількісні функціональні зміни діяльності m. masseter. Після проведеного комплексного лікування, настання повної адаптації до зубних протезів та проведення фотодинамічної підтримувальної терапії функціональні електроміографічні показники жувальних м'язів наближаються до показників контрольної групи. Представлені результати застосування запропонованих алгоритмів і ортопедичних конструкцій для комплексної реабілітації хворих із захворюванням пародонта, обтяжених дефектами зубних рядів засвідчили їх клінічну ефективність. Застосування фотодинамічної терапії на етапах користування ортопедичними конструкціями з опорою на дентальні імплантати запобігає реколонізації патогенною мікрофлорою періімплантантної ясенної кишені, сприяє профілактиці періімплантитів та оптимізації медичної реабілітації хворих із захворюваннями пародонта, ускладнених частковою втратою зубів.

В цілому розділ викладений інформативно, на 45 сторінках, добре ілюстрований 7 таблицями та 12 рисунками, зауважень немає.

Заключний розділ «Аналіз і узагальнення результатів дослідження» присвячений обговоренню, аналізу та узагальненню отриманих автором результатів дослідження. В ньому приведене обґрунтоване обговорення результатів проведених клінічних, лабораторних та статистичних досліджень, які порівнюються з отриманими раніше даними. В цілому визначене значення отриманих результатів для теорії та практики ортопедичної стоматології.

У дисертаційній роботі автором досить інформативно представлені отримані при проведенні дослідження результати. Для уточнення хотілося б отримати відповіді на наступні питання:

1. У ряді робіт стверджується, що у хворих на генералізований пародонтит застосування дентальних імплантатів недоцільне. За яких умов Ви вважаєте доцільним застосування дентальних імплантатів у хворих на генералізований пародонтит з дефектами зубних рядів?

2. У хворих на генералізований пародонтит значно ослаблена кістка альвеолярного відростка. Чи не викликає застосування дентальних імплантатів у цих пацієнтів подальшого руйнування кістки альвеолярного відростка?

Незважаючи на виявлені незначні недоліки, принципових зауважень щодо оформлення, подання матеріалу в дисертації та суті викладених результатів немає.

Висновки витікають із проведених автором досліджень, опубліковані роботи повністю відображають основний зміст дисертації.

Заключення.

Дисертаційна робота О.В.Біди «Обґрунтування диференційованих підходів до застосування лікувально-профілактичних заходів при частковій втраті зубів, зумовленій захворюваннями тканин пародонта», є закінченим науковим дослідженням, присвяченим вирішенню актуальної наукової задачі – підвищення ефективності ортопедичного лікування хворих з дефектами зубних рядів, ускладненими захворюваннями тканин пародонта шляхом клініко-лабораторного обґрунтування застосування лікувально-профілактичних заходів впродовж користування знімними, незнімними та шинуючими конструкціями зубних протезів.

За свою актуальністю, метою і завданням дослідження, достовірністю і обґрутованістю отриманих результатів дослідження, висновків і практичному значенню дисертація О.В.Біди повністю відповідає вимогам, передбаченим п. 10, 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 року, відносно дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія», а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії.

Офіційний опонент
завідувач кафедрою терапевтичної стоматології
Національного медичного університету імені
О.О.Богомольця, доктор медичних наук,
професор

А.В.Борисенко

